

International Conference of Economics, Finance and Accounting Studies

International Conference of Economics, Finance and Accounting Studies is a double-blind peer-reviewed, open-access journal published to reach excellence on the scope. It considers scholarly, research-based articles on all aspects of economics, finance and accounting. As an international congress aimed at facilitating the global exchange of education theory, contributions from different educational systems and cultures are encouraged. It aims to provide a forum for all researchers, educators, educational policy-makers and planners to exchange invaluable ideas and resources.

RAQAMLI IQTISODIYOTDA MOLIYAVIY BOSHQARUV TIZIMINING O‘RNI

Saidaxmedova Dilafruz

Jizzax politexnika instituti “Iqtisodiyot va menejment” kafedrası dotsenti

Norboyev Bexruz Komiljon o‘g‘li

Jizzax politexnika institute Kibersport fakulteti 511-22 M guruh talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada O‘zbekiston Respublikasining raqamli iqtisodiyoti sharoitida moliyaviy boshqaruv tizimining ahamiyati tahlil qilinadi. Moliyaviy menejmentning rolini kuchaytirish orqali barqaror iqtisodiy o‘shishga erishish, moliyaviy barqarorlikni ta‘minlash va iqtisodiy siyosatning muvozanatiga erishish masalalari yoritiladi. Raqamli texnologiyalar – sun‘iy intellekt, blokcheyn, Big Data, moliyaviy analitika va bulut texnologiyalarining moliyaviy boshqaruv sifatini oshirishdagi roli ilmiy asosda tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: Raqamli iqtisodiyot, innovatsion iqtisodiyot, moliyaviy boshqaruv, korporativ boshqaruv, O‘zbekistonda iqtisodiy islohotlar, moliyaviy menejment, davlat boshqaruvi, barqaror iqtisodiy o‘shish, xususiyashtirish, iqtisodiy barqarorlik, moliyaviy resurslar, investitsiya muhiti, moliya siyosati, davlat byudjeti.

Kirish

O‘zbekiston Respublikasida raqamli iqtisodiyot jadal rivojlanib borayotgan hozirgi davrda korxonalarining moliyaviy boshqaruv tizimi ham tubdan o‘zgarib bormoqda. Moliyaviy operatsiyalarni yig‘ish, qayta ishlash, tahlil qilish va boshqaruv qarorlarini qabul qilish jarayonlari raqamli texnologiyalarsiz tasavvur etib bo‘lmaydi. Sun‘iy intellekt, ma‘lumotlar bazasi, blokcheyn, avtomatlashtirilgan buxgalteriya tizimlari va bulut xizmatlari moliyaviy jarayonlarning shaffofligi, tezligi va aniqligini sezilarli oshirmoqda.

Raqamli iqtisodiy transformatsiya sharoitida korxonalarining raqobatbardoshligini ta‘minlash, moliyaviy barqarorligini mustahkamlash va biznes jarayonlarini optimallashtirish uchun samarali moliyaviy boshqaruv tizimini yaratish dolzarb vazifa bo‘lib qolmoqda.

Iqtisodiy o‘shishni tezlashtirish va ijtimoiy barqarorlikni ta‘minlash maqsadida bozor iqtisodiyotiga asoslangan moliyaviy boshqaruv tizimi shakllantirildi. O‘tish iqtisodiyotida davlatning kuchli nazoratidan bozor tamoyillariga asoslangan tizimga o‘tish jarayoni xususiy sektorni rivojlantirishga, iqtisodiyotda mulkdorlar sinfini shakllantirishga va moliyaviy boshqaruvni takomillashtirishga imkoniyat yaratdi. Ayniqsa, raqamli texnologiyalarning rivojlanishi moliyaviy boshqaruvning samaradorligini oshirish va innovatsion yondashuvlarni joriy etishda muhim omil bo‘ldi.

Bu jarayonda davlat boshqaruvi organlari, moliyaviy institutlar va bozor infratuzilmalari o‘zaro muvofiqlashtirilgan holda faoliyat olib bordi. Davlatning moliyaviy boshqaruvga ta’sir qilishida va bozor iqtisodiyotiga moslashtirilgan zamonaviy boshqaruv usullarini joriy etishida asosiy tamoyillardan biri ijtimoiy barqarorlikni ta’minlash, xususiy sektor va davlat sektorining o‘zaro integratsiyasini kuchaytirishdir. Yillar davomida mamlakatda raqobat muhitini rivojlantirish, xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va korporativ boshqaruvning xalqaro tajribasidan foydalanish jarayoni muhim ustuvorliklardan biri sifatida rivojlantirildi.

Hozirgi davrda, O‘zbekiston raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish yo‘lida moliyaviy boshqaruv tizimini yanada takomillashtirishga intilmoqda. Raqamli iqtisodiyotning dinamik rivojlanishi moliyaviy menejment jarayonlarini optimallashtirish, iqtisodiy siyosatda barqarorlikni ta’minlash va milliy resurslardan samarali foydalanish masalalariga keng imkoniyat yaratdi. Moliyaviy boshqaruv davlat tomonidan ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishning zaruriy sharti sifatida e’tirof etilib, milliy iqtisodiyotda strategik ahamiyat kasb etmoqda. Shu sababli, mazkur maqolada innovatsion iqtisodiyot sharoitida moliyaviy boshqaruvning o‘rni, vazifalari va amaliyotdagi ahamiyati keng tahlil qilinadi.

Tadqiqot materiallari va metodologiyasi: Tadqiqot O‘zbekiston iqtisodiyotidagi o‘tish jarayonida moliyaviy boshqaruv tizimi rivojlanishi va xususiylashtirish jarayonlarini o‘rganishga qaratilgan. Asosiy ma’lumotlar, respublika miqyosidagi boshqaruv organlari faoliyati va ular tomonidan kiritilgan islohotlar asosida tahlil qilingan. Tadqiqotda nisbiy tahlil, taqqoslash va statistik ma’lumotlar orqali iqtisodiy jarayonlarning moliyaviy boshqaruv tizimidagi o‘zgarishlar o‘rganilgan. Shuningdek, xorijiy davlatlarning ilg‘or tajribalari ham tahlil etilib, ularning O‘zbekiston sharoitida qo‘llash imkoniyatlari ko‘rib chiqildi.

Tadqiqot natijalari va ularning muhokamasi: Tadqiqot natijalari O‘zbekistonda moliyaviy boshqaruv tizimining rivojlanishi raqamli iqtisodiyot sharoitida iqtisodiy o‘shishni qo‘llab-quvvatlovchi muhim vosita ekanligini ko‘rsatmoqda. Bozor iqtisodiyotiga o‘tish jarayonida davlat tomonidan amalga oshirilgan keng ko‘lamli iqtisodiy islohotlar natijasida moliyaviy boshqaruv tizimi yangi tamoyillar va texnologiyalar asosida qayta shakllantirildi. Ushbu tadqiqotda, moliyaviy resurslarni samarali boshqarish orqali iqtisodiyotning turli sektorlarini moliyaviy jihatdan qo‘llab-quvvatlash, iqtisodiy o‘shish sur‘atlarini barqaror saqlash, va ijtimoiy farovonlikni oshirishga qaratilgan yondashuvlar muhokama qilindi. Davlat boshqaruvi tizimining optimallashtirilishi hamda markazlashgan boshqaruvning kuchaytirilishi, moliyaviy boshqaruvning zamonaviy usullarini joriy etish imkonini berdi. Xususan, davlat sektorida samarali va iqtisodiy jihatdan oqilona boshqaruv jarayonlarini rivojlantirish uchun raqamli texnologiyalardan foydalanish kuchaytirildi. Natijada, davlat byudjetining balanslashtirilishi, davlat qarzini kamaytirish va milliy valyutaning barqarorligini ta’minlashda ijobiy natijalar kuzatildi. Bu o‘z navbatida, umumiy iqtisodiy barqarorlikka erishishga, xalqaro investitsiyalarni jalb qilishga, va milliy mahsulotlarning raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qilmoqda.

Tadqiqot natijalari, shuningdek, moliyaviy boshqaruv tizimidagi korporativ boshqaruv usullarining joriy etilishi iqtisodiy samaradorlikni oshirayotganini tasdiqlaydi. Korporativ boshqaruvni rivojlantirish orqali, aksiyadorlik jamiyatlari va boshqa korporativ tuzilmalar o‘z moliyaviy ko‘rsatkichlarini yaxshilash imkoniga ega bo‘ldi. Bu esa korxonalar moliyaviy barqarorligini mustahkamlash, iqtisodiy o‘shishni rag‘batlantirish va korporativ menejmentning xalqaro standartlarga mos kelishini ta’minlashda muhim omil bo‘lib xizmat qilmoqda.

Moliyaviy boshqaruvning ijtimoiy-iqtisodiy ta’siri ham katta e’tiborga loyiq. Soliq tizimini optimallashtirish va mahalliy boshqaruv organlari faoliyatini raqamlashtirish natijasida, davlatning moliyaviy resurslarini sog‘lomlashtirish va ulardan samarali foydalanish jarayoni

yaxshilandi. Shu bilan birga, aholining daromadlarini tartibga solish va iqtisodiy imkoniyatlarni kengaytirish orqali iqtisodiy tengsizlikni kamaytirishga yordam berildi. Innovatsion yondashuvlar moliyaviy boshqaruv tizimida moliyaviy barqarorlikni saqlash, davlat investitsiyalarining samaradorligini oshirish va ijtimoiy loyihalarni qo'llab-quvvatlash imkonini yaratdi.

Moliyaviy boshqaruv sohasidagi yutuqlar bilan bir qatorda, ayrim muammolar ham mavjud. Jumladan, iqtisodiyotdagi normativ-huquqiy me'yorlarning nomukammalligi, mutaxassislarning etishmasligi va bozor infratuzilmasini to'liq shakllantirish zaruriyati moliyaviy boshqaruv tizimining yanada takomillashuvini talab qilmoqda. Xususan, tadqiqot natijalari moliyaviy menejmentni rivojlantirish va xususiy sektor bilan davlat o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash zarurligini ko'rsatmoqda. Xorijiy mamlakatlarning ilg'or tajribasini joriy etish va xalqaro standartlar asosida moliyaviy boshqaruv tizimini yanada takomillashtirish O'zbekiston iqtisodiyoti raqobatbardoshligini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Umuman olganda, tadqiqot natijalari moliyaviy boshqaruv tizimining mustahkamlanishi O'zbekistonning innovatsion va raqamli iqtisodiyot sharoitida barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlash uchun zarur shart ekanligini tasdiqlaydi. Shu tarzda, moliyaviy boshqaruv tizimi yanada samarali faoliyat yuritishi, iqtisodiy taraqqiyotda barqarorlik va raqobatbardoshlikni oshirishga xizmat qilishi mumkin.

Xulosa: Raqamli iqtisodiyotda moliyaviy boshqaruvning ahamiyati kun sayin ortib bormoqda. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston iqtisodiy siyosatda barqarorlikni ta'minlash va iqtisodiy resurslardan samarali foydalanishni yo'lga qo'yishda moliyaviy boshqaruvni rivojlantirish orqali sezilarli yutuqlarga erishmoqda. Moliyaviy boshqaruv tizimining rivojlanishi davlatning iqtisodiy o'sishga bo'lgan intilishlari bilan uyg'un holda olib borilib, bu o'z navbatida makroiqtisodiy muvozanat va byudjet barqarorligiga xizmat qiladi. Buning natijasida moliyaviy resurslarni boshqarishning samaradorligi oshirilib, davlat resurslarini sog'lomlashtirishga, aholining turmush darajasini ko'tarishga va milliy iqtisodiyotni rivojlantirishga katta hissa qo'shilmogda.

O'zbekistonda olib borilayotgan ma'muriy islohotlar va moliyaviy boshqaruvda raqamli texnologiyalardan foydalanish yangi yondashuvlarni talab qilmoqda. Davlat boshqaruvi tizimining ixchamlashtirilishi va moliyaviy boshqaruvning markazlashuvini kuchaytirish orqali mamlakat o'zining iqtisodiy o'sishini yanada tezlashtirishga qaratilgan siyosat olib bormoqda. Bu jarayonda xorijiy tajribalarni joriy etish va ularni mahalliy sharoitlarga moslashtirish, davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish orqali innovatsion iqtisodiyotning yangi shakllarini rivojlantirish rejalashtirilgan.

Xulosa qilib aytganda, raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish sharoitida moliyaviy boshqaruv tizimi iqtisodiyotning barqarorligini saqlash, jamiyat farovonligini oshirish va raqobatbardosh korporativ boshqaruvni joriy etishda katta rol o'ynaydi. Shu tariqa, O'zbekiston moliyaviy boshqaruvning zamonaviy usullari asosida kelajakda ham iqtisodiy samaradorlikka erishishga intilmogda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Yangi O'zbekiston ma'muriy islohotlarini amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-269-son Farmoni, 2022-yil 21-dekabr.
2. T. S. Malikov and O. Olimjonov, *Moliya*. Toshkent: Iqtisodiyot-moliya, 2019, pp. 112–115.
3. B. Sh. Safarov and I. I. Ayubov, *Moliya va soliqlar*. Toshkent: Fan va texnologiyalar nashriyot-matbaa uyi, 2020, pp. 57–60.

4. A. Akramov, *Davlat moliyasini boshqarish tizimi va uni rivojlantirish*. Toshkent: Iqtisodiyot, 2015, pp. 65–72.
5. A. Bekmurodov, *Innovatsion iqtisodiyot asoslari*. Toshkent: Yangi asr avlodi, 2019, pp. 55–63.
6. A. Sadikov, *Korxonada moliyaviy boshqaruvi va uning strategik rivojlanishi*. Toshkent: Fan, 2021, pp. 42–48.
7. *Global Perspectives on Digital Economy and Innovation*. Routledge, 2021, pp. 56–61.
8. O‘zbekiston Respublikasi Moliya kodeksi va Soliq kodeksi. Toshkent, 2022.
9. Д. С. Саидахмедова, “Сущность менеджмента,” *Экономика и социум*, no. 2, pp. 346–349, 2020.
10. Д. Саидахмедова and Д. Норбоева, “Ўзбекистонда стартап экотизимини шакллантиришда инновацион мухитнинг аҳамияти,” *Збірник наукових праць SCIENTIA*, 2021.
11. D. Saidahmedova, “Management Analysis and Innovation Management Model,” *International Journal of Trend in Scientific Research and Development (IJTSRD)*, ISSN 2456-6470.
12. D. Saidakhmedova, “Development of management of tourism in the Dzhizak area of the Republic of Uzbekistan,” *Theoretical & Applied Science*, no. 7, pp. 382–385, 2019.
13. S. D. Saidbaxromovna and X. Muhabbat, “Raqqamli iqtisodiyot sharoitida tadbirkorlik faoliyatini boshqarishga ta’sir etuvchi omillar,” *International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research*, pp. 124–128, 2022.
14. D. Dilafruz and G. O. Shaxnoza, “O‘zbekistonда raqqamli tadbirkorlikni rivojlantirish – dolzarb muammo sifatida,” *International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research*, pp. 153–157, 2023.